

MUZEUL JUDEȚEAN
DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE
PRAHOVA
BIBLIOTECA

III 1688

C. N. DEBIE

ÎNCEPUTURILE URBANISMULUI ÎN PLOIEȘTI

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA ISTORIEI ORAȘULUI

MUZEUL DE ISTORIE AL JUDEȚULUI PRAHOVA

MUZEUL JUDETEAN
DE ISTORIE
SI ARHEOLOGIE
PRAHOVA

EX
LIBRIS

ÎNCEPUTURILE URBANISMULUI ÎN PLOIEȘTI

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA ISTORIEI ORAȘULUI

C. N. DEBIE

1. Stăpînia orașului

Localitatea Ploiești, cunoscută documentar din mijlocul secolului al XVI-lea, a devenit târg în timpul domniei lui Mihai Viteazul, care i-a alcătuit „o vatră de vecie pentru oraș”, și apoi, încă înainte de 1774, a devenit reședința cîrmuitorilor județului Prahova. În anul 1791 era un târg rustic în care „ispravnicii acestui județ locuiau aci în case țărănești proaste” (21, p. 311), lângă biserica Sf. Nicolaie Nou de azi (27, p. 39). Din vechi, în Ploiești se ținea târg săptămînal.

Nu era oraș propriu-zis. Organizarea unui urbanism oricît de elementar, adică cu preocupări comunale edilitare și grijă de bunul trai, cu administrație și instituții de cultură, nu începe să aibă Ploieștii decît după intrarea în vigoare a Regulamentului Organic. În Țara Românească erau unele localități în care viața urbană comunală se făcea simțită încă de la începutul secolului XVIII-lea. Dar la Ploiești, a doua jumătate a acestui secol a fost nefastă. Ploieștenii au avut de înfruntat acțiunea de acaparare a moșiei orașului și de anihilare a drepturilor orășenești, acțiune dusă de Ianache Moruzi și de urmașii săi din familia Caragea (18, p. 10... și 829...). Măsurile abuzive feudale de limitare a dreptului de schimb, cumpărare-vînzare de bunuri mobiliare și funciare (case, locuri, cereale, vite, spiritoase ș.a.), exercitate de acești fanarioți care își ziceau „stăpîni ai orașului” au împiedicat organizarea permanentă a târgurilor periodice și înființarea unor cît de simple bunuri comunale de viață urbană, cum sînt piața, oborul de vite, zalhanaua.

Viața urbană a Ploieștilor începe de-abia din secolul al XIX-lea, cînd târgul era alcătuit din case în majoritate construite din cărămidă sau chirpici, acoperite cu stuf, iar prea puține dintre ele construite pe soclu de piatră. Casele înconjurate de grădini erau grupate în jurul *tîrgului vechi* (peste drum de actualul stadion către nord), acolo unde era și ispravnicatul (27, p. 27). Tot acolo, către Dîmbu, în apropiere de biserica Sf. Nicolae-Vechi („cu brazi”) erau și locurile cu casele Moruzeștilor. Dar pe la 1800 începuse să se infiripe un nou loc de negoț, *tîrgul de afară* între bisericile vechi Precista, Sfta. Vineri și Sf. Gheorghe, târg care era mai aproape de drumurile ciobanilor (planșa I)¹. Aci, lângă acest târg de afară, se așezau oamenii, care se înmul-

¹ Planșa reprezintă schematic drumurile turmelor în transhumanță spre, dela și în orașul Ploiești (27, p. 62...).

Muzeul de Istorie
Județul Prahova
Inventaria. Nr. 10838

1

Nr. inventar

10838

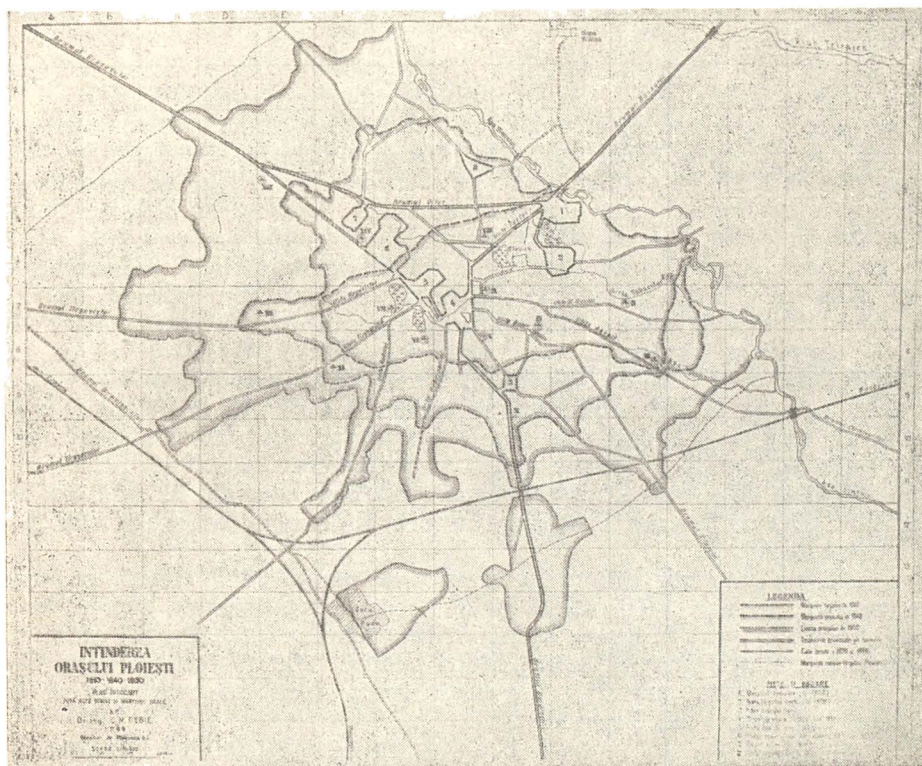
teau repede, și-și făceau prăvăliile și meșteșugurile. Lângă isprăvnicat, prin 1810 nu se mai făcea decît tîrgul anual de Sf. Gheorghe; acolo locuiau cei cîțiva boieri mari (27, p. 69), mai ales iarna, cînd își lăsau conacele de pe moșii. Marginile orașului erau nedefinite, și locuințe se întindeau sporadic pînă spre crîngul Dîmbului lângă menziful poștelor și spre pădurea dinspre Drumul Cîmpinii, acolo unde se află azi biserica Sf. Ion. (26, p. 8, nota 4).

Orașul a început să crească de-abia după 1820 deoarece, în primele două decenii, ocupația turcească și cea rusească (1806—1812) din timpul războaielor napoleoniene și apoi urgile înlănțuite din timpul domniei lui Ion Caragea (1812—1818) au ținut pe oamenii fugiți departe de tîrgul Ploiești și au împiedicat organizarea vieții urbane a acestui tîrg. Domnia lui Constantin Ipsilanti (1802—1808) este întreruptă de mai multe ori de acțiuni militare. Turcii lovesc cîteva orașe ale Țării Românești. Tot așa ca și Buzăul, care a fost ars de „s-a spart tîrgul“, Ploieștii au fost prădați de turci. În decembrie 1806, trupe rusești ocupă Principatele; la Ploiești, Tîrgșor, Filipești staționează cazaci care, prin rechiziții, prestații și încartiruii, împiedică cursul normal al vieții tîrgurilor (23, p. 634...). Turcii trec Dunărea în primăvara anului 1807; au loc lupte, jafuri; se îndreaptă spre București. Domnul Constantin Ipsilanti ordonă pristavilor să îndemne „lumea să se retragă unde o putea“, și părăsește domnia. Începe ocupația rusească cu toate neajunsurile care întovărășesc o ocupație în timp de război, așa că negustorii și meșteșugarii din tîrgul Ploieștilor închid prăvăliile și se mută în satele dinspre munte; cei mai mulți dintre boieri fug la Brașov.

Situația politică nesigură și viața grea a locuitorilor nu împiedică însă pe generele și moștenitorul lui Ianache Moruzi, Costache Caragea, ca în anul 1808 să ceară cu insistență Divanului, unde avea susținători printre boierii divaniți, întărirea stăpînirii asupra orașului și moșiei Ploiești (18, p. 29 și 864) și reușește să obțină această întărire. Se provoacă astfel „răzvrătirea orașenilor“, care cu patru ani înainte dărimaseră din temelii casa veche a Moruzeștilor, „rup pecețile de la butiile de vin“ și-și vînd produsele fără vamă. Intervin ispravnicul, divanul, polcovnicul Berdeiev, dar fără succes. Ploieștenii trimit în delegație pe locuitorii fruntași Stan Marin-Brutarul și pe Gheorghe Postelnicul la guvernator la Chișinău și obțin o infirmare a hotărîrii divanului (18, p. 30... și 20, p. 52).

2. *Catagrafia Mitropolitului Ignatie.*

În Ploiești, viața continuă să fie tot mai grea; se închide piața și oamenii se bejenesc. În primăvara anului 1810, guvernatorul rus, îngrijorat de această golire a orașelor și tîrgurilor, ia măsuri de reînviere a vieții lor și, pentru aceasta în primul rînd, ordonă facerea unei numărători a populației, caselor, fumurilor, grajdurilor, birnicilor. Din lipsa unor organe administrative pricepute, numărătoarea a trebuit să fie făcută de către protoierii, pe mahalale și parohii, și astfel în șase județe s-a întocmit „Catagrafia Mitropolitului Ignatie, din porunca și pentru folosința ocîrmuirii rusești“ (15, IX p. 89). Aceasta este prima statistică a orașului Ploiești, prin care se dă o imagine vagă asupra oamenilor și condițiilor de viață, dar care face posibilă, grosso-modo, cunoașterea întinderii orașului. Ea arată totodată cît de rămas în urmă era acest oraș în privința urbanismului.

Planșa I: Întinderea orașului Ploiești în 1810, 1840 și 1930

Mahalalele existente înainte de 1847

I.	Mahalalua	Tabacilor cu biserica sfinții Apostoli Petru și Pavel (la 1640, 1742, 1879)
II.	„	Abagiilor cu biserica sft. Nicolaie-Abagii (1700, 1820, 1852)
III.	„	lui Ceauș-Dobre, cu biserica sf. Dumitru (în 1800, 1856)
IV.	„	lui Popa-Radu, cu biserica Buna-Vestire (1800, 1833 și 1938)
V.	„	lui Popa-Dima, biserica sfinții Voievozi (la 1700, 1827)
VI.	„	lui Căpitan-Pirvu, biserica sft. Gheorghe-Vechi (la 1700, 1831 și 1932)
VII.	„	Pescarilor, biserica Sftii Împărați (1800, 1831, 1893)
VIII.	„	Barbului-Croituru, biserica sfta Vineri (1800, 1875)
IX.	„	lui Tudorică-Băcanu, biserica Precista (1800, 1820, 1935)
X.	„	Pantelimon, biserica sft. Pantelimon (1819, 1920)
XI.	„	lui Popa-Trăznea, biserica sft. Haralambie (1816, 1875 și 1920)
XII.	„	lui Alexe-Marin, biserica sfta Treime (1824).
XIII.	„	lui Popa-Ioachim, biserica sft. Vasile (1834, 1857, 1872)
XIV.	„	sft. Ion, biserica sft. Ion. (1841, 1920)

Catagrafia nu va fi ajutat prea mult la refacerea târgului, căci nu sînt dovezi despre aceasta; faptul este explicabil, căci pînă la încheierea păcii și numirea unui nou domn (1812), ploieștenii tot bejeniiți au rămas. Ea ne dă însă o imagine mai conturată a Ploieștilor și a populației sale.

Tîrgul Ploieștilor avea 9 mahalale, corespunzător la 9 parohii și întinderea lui era cuprinsă în marginile definite de următoarele puncte certe de orientare (planșa I-a)²

În răsaritul târgului, marginea era la grădinile de pe malul Dîmbului în mahalaua Tabacilor (I) din jurul bisericii Sf. Apostoli Petru și Pavel. De acolo cobora spre sud de-a lungul girlii Tabacilor prin mahalaua Abagiilor, cu biserica Sf. Nicolaie „Abagii” (II), pînă la biserica Sf. Dumitru din mahalaua lui Ceauș Dobre Găman (III). De-aici se îndrepta spre vest, lăsînd spre nord biserica Bunei-Vestiri din mahalaua lui Popa-Rădu (IV) și biserica Sfinților Voievozi din mahalaua Popii Dimii (V), și tot înainte spre vest, trecînd peste drumul grădinilor, pe lîngă casele bisericii Sf. Gheorghe, din mahalaua lui căpitan Pîrvu (VI), marginea ajungînd în mahalaua Pescarilor (VII) cu biserica de lemn a Sfinților Împărați. Ocolind această mahala, marginea târgului se îndrepta cam spre vest-nord-vest și trecînd pe lîngă drumul Oilor pe la nord de biserica Sf. Vineri din mahalaua Barbului Croitoru (VIII), ajungea la rîpa Dîmbului la bariera Bucovului, lîngă menziful poștelor. De aici, de-a lungul apei spre est, marginea târgului ocolea crîngul și mlaștinile Dîmbului și ajungea iarăși în mahalaua Tabacilor. Între aceste opt mahalele de margine, era cuprinsă mahalaua centrală a lui Tudorică Băcanul (IX) cu biserica Precistei, cu prăvăliile negustorilor, cu simigeriile și cu meșteșugarii.

Cînd s-a întocmit catagrafia în anul de război 1810, târgul era sărăcit de oameni; număra 2016 suflete (1026 bărbați și 990 femei), locuind în 536 case. Locuitorii erau în marea lor majoritate români. În „Abagii” erau cîțiva bulgari, în „Sfinții Voievozi” și în „Buna-Vestire” lăutari țigani³, iar în mahalaua pescarilor, evrei spirtari, care aveau acolo și casa de rugăciuni și baia și cimitirul (str. Vlad Țepeș de azi).

Cunoaștem numele cîtorva locuitori frunțași, acei care înfruntau pe Moruzoaia și pe Costache Caragea, apărînd drepturile cetățenești, și organizînd viața urbană Marin-Brutaru și Gheorghe Postelnicu frați, Dinu Măjaru Polcovnicu, Gheorghe Tudor Simigiu, Hagi Dimitrie Grecu, Gheorghe Panait Ceaușu (20, p. 68 și 18, p. 36, 39, 887).

Aceștia vor deveni în anii care urmează conducătorii orașului și începătorii unor numeroase familii de tîrgoveți, negustorii și meșteșugarii.

Dar în cei 10 ani care urmează, încă nu se va putea organiza o viață urbană, cum ar fi dorit cetățenii. Se termină războiul și se încheie pace: trupele rusești pleacă și se introduce administrația românească a caimacamilor. Ispravnicii sînt necinstiți și hrăpăreți (43). Începe o nouă domnie fanariotă: Ion Caragea Voevod preia domnia în octombrie 1812 și odată cu aceasta

² La baza întocmirii planșei a stat schița de plan întocmită de Const. Zagoriț (2, harta II), planul ridicat în anii 1844—1847 (4, p. 87—88) și liste vechi de ulițe de la unele biserici.

³ La sud de mahalaua „Sfinții voievozi” între drumul Bucureștilor și drumul Ghighiuului se va înființa prin 1830, o nouă mahala Sf. Pantelimon, locuită în majoritate de țigani.

începe acel cunoscut șir de nenorociri din „vremea lui Caragea“. În vara următoare izbucnește în Ploiești ciuma, „năpraznica boală“ (27, p. 72): locuitorii de-abia reîntorși din bejenie, fug din nou, ciobanii mocani nu mai vin la târg cu brânză și lână. Domnul poruncește ispravnicilor să îndemne pe țărani și târgoveți să-și desfacă liber bucatele (41) și în urmă recurge la măsuri drastice, dând „hrisov de volnicie“ rudei sale apropiate, tocmai lui Costache Caragea, să organizeze târgurile săptămânale și anuale, și-i dă un nou hrisov de întărire asupra moșiei Ploiești (18, p. 880). Locuitorii plătesc dări pentru locuri, pentru pășuni și vamă pe vinzările în piață. Vitele nu se pot tăia decât la zalhanaua lui Costache Caragea, unde contracțiul Dimitrie Mimis le lua vamă mare. Urmează un an de secetă și cu invazie de lăcuste: reînvie și ciuma, așa încît cu toată străduința ispravnicilor și constringerea sameșilor, viața târgului lîncezește.

În iarna anului 1818, Ion Caragea părăsește domnia de frica mazilirii și fuge la Sibiu, trecînd pe furiș prin Tîrgșor sau Ploiești.

Urmează, în februarie 1819, tot un domn fanariot, Alexandru Suțu, care și el sprijină pe Costache Caragea și „întărește harul din hrisoavele ce acesta primise de la domnia anteriori“ (18, p. 882).

Ploieștenii, pierzînd dreptul de a folosi țarinile din partea de sud a moșiei târgului (suprafața de teren cuprinsă între străzile de azi „Anul 1848“ și „Anul 1907“, la nord, și Bulevardul Petrolului la sud) se naște dușmănie, de o parte între „orașenii“ cu pămînturi (20, p. 52 și 18, p. 36), adică acei fruntași care în 1809, după întoarcerea de la Chișinău a delegației apăraseră cu succes drepturile orașului, și „orașenii cei proști“ — fără pămînturi — de altă parte. Între cele două părți s-au produs gîlcevi care, în vara anului 1820 au ajunsă să stingă piața și să turbure viața orașului (18, p. 35, 85).

Locuitorii fără pămînt, micii negustori și meseriași s-au răzvrătit împotriva celor avuți, a „orașenilor cu putere“, care acaparaseră locurile cele mai bune din piață și-și așezau prăvăliile și umbrele în furci în inima „pieții târgului“. Florea Tîrșă și Nicolaie Croitorul fac jalbă la domnie; comisia de cercetare — numită de domn — reușește, după cîteva luni de tocmeli, să împace cele două părți care au făcut „învoială scrisă“ să păstreze „întinderea pieții“ (18, p. 889).

Prin această învoială s-a făcut *primul act edititar* de organizare a orașului. Din cuprinsul „învoielii scrise“ și din înșirarea numelor negustorilor și meșteșugarilor, am putut deduce care era această „piață a târgului“ și întinderea ei „prin dosul prăvăliilor cojocărești... pînă la prăvălia Vierului Dinu și la Biserica din păreți... De aci în sus... pînă la hanul lui Gheorghe“. Adică în piața în care se află azi Tribunalul, din fosta stradă a Cojocarilor (azi din dosul blocurilor Est) pînă la biserica Sfinții Voievozi (coborînd pe străzile Democrației și Ștefan cel Mare) și de aici pînă la farmacia nr. 2 (urcînd str. Bălcescu pînă în str. Gh. Lazăr). Tot acest spațiu triunghiular cuprindea o piață largă, pe care atunci nu exista nici parcul unde este clădirea Tribunalului și nici fosta casă Elie Zaharia (Dr. N. Iosif). Prin această piață curgea un fir de apă, venind dinspre cartierul numit azi „Malul-Roșu“ (27, p. 27 și harta II), apă care pe vremea ploioasă făcea o mare baltă, chiar acolo unde a fost mai târziu (1878—1930) grădina Grivița și unde stă acum clădirea tribunalului (26, p. 7... nota 13).

Oamenii care au făcut „invoiala pentru întinderea pieții” erau: de o parte *improprietarilor*, printre care: Barbu Vistieru, Marin Brutaru care stăpînea locurile de la Jugă-Urs (dintre străzile Cerceluș, Rudului și „Anul 1907”), Gheorghe Postelnicu care stăpînea o suprafață mare în gura târgului între ulița Sf. Voievozi (str. Ștefan cel Mare) și drumul Bucureștilor (str. Democrației); Gheorghe Panait-Ceaușu care avea locul dintre ulița Bunei Vestiri și ulița Sfinților Voievozi (acolo unde se află azi Muzeul Republican al Petrolului între străzile Karl Marx și Diligenței); Dimitrie Mimis care avea locuri și își făcuse han mare la drumul Rudului; Ivancea Căldăraru, adică Ivan Hagi Prodan care avea loc și case între drumul Bucureștilor și Ulița Grădinarilor (acolo unde este azi casa muzeală), și de altă parte „*orașanii cei proști*”, Florea, Nicolaie Croitoru, Stanciu Cavafu, Tilu Abagiu ot Ploiești, Ilie Bărbieru, Sandu Trimbițașu, Enciu Băcanu și alți agricultori, negustori mici și meseriași.

Și unii și alții aveau prăvălii și pivnițe, șoproane și ocoale, hanuri și zărăfii, brutării și simigerii, cojocării și arastale construite din zid sau din lemn, care erau înșirate de-a lungul feței târgului de afară. Cele mai mari și arătoase erau în inima târgului. Aci, în colțul uliței dintre cojocari, era hanul Pițureștilor, prima casă cu etaj, făcută de mocanii Niculiță și Vergu Pițurcă; hanul avea și o cofetărie ca la Brașov (20, p. 70).

În această piață făcută prin voința locuitorilor, timp de jumătate de secol s-a desfășurat toată activitatea negustorească, administrativă și culturală a orașului; aci a fost mai târziu între 1835 și 1850 conducerea comunală (Maghistratul) și tot aci au ființat prima școală primară (1832) și gimnaziul (1864). Lîngă acesta din urmă s-a construit și prima sală publică de spectacole (1868) a orașului. Piața aceasta a fost mutată treptat în piața nouă (1850—1878).

3. Școala românească a lui Ioniță Logofețelul.

La începutul anului 1821, viața Ploieștilor, de-abia scăpată de „turbarea pieții”, este din nou turburată⁴.

De-abia se instalase Căimăcămia, după moartea în domnie a lui Alexandru Suțu, și zvonurile ridicării pandurilor au neliniștit pe locuitorii Ploieștilor care, de la grecii și bulgarii localnici, aflaseră că Alexandru Ipsilanti, fiul fostului domnitor, pregătea lupta de eliberare a Balcanilor (2, p. 153).

În februarie 1821 treceau prin Ploiești către Brașov boieri și negustori, fugind din București; în primele zile ale lunii martie apar în târg oameni înarmați. În zilele de 11 și 12 martie, locuitorii ies cu puști la bariera Bărcăneștilor și împiedică să intre în oraș pe arnăuții încolonați, care veneau de

⁴ Pe foile unei psaltiri vechi de la biserica Sfinții Apostoli din Ploiești, s-a găsit următoarea inscripție: „Eu robul și duhovnicul Nicolae Preotu însemnez aici să știți că eu eram atunci de 14 ani și am văzut cu ochii mei tot ce s-a făcut într-acel timp. A doua zi de lăsată secului de postul cel mare, ne-am pomenit deodată cu un sudum de lume de la baltă, cu copii, cu vite, cu toată băjenia, și întrebîndu-i noi, ne spune: fugiți, că s-a făcut zaveră și am lipsit ca să se ridice lumea și de aicea.... atît încît umpluseră toate pădurile.... Vinia Tudor Vladimirescu cu oștire despre Olt, vinia Ipsilanti cu oștire despre Rusia și vinia de urla munții: Sava Bimbașa cu oștire. Aceste trei invazii vinia odată, a copleșit odată Bucureștii și țara toată” (17, p. 17).

la București și mergeau spre Mizil să întâmpine pe Ipsilanti și trupele sale (5, p. 59).

Între 13 și 19 martie, numeroși eteriști staționează în Bucov, Ploiești, Florești și Gherghița și jefuiesc fără milă prăvăliile și casele (5, p. 60...). Ipsilanti locuiește trei zile în oraș în casa lui Gheorghe Tudor Simigiu-Grecu din mahalaua Sf. Gheorghe (29, p. 92 și 20, p. 12). Așteaptă vești de la Tudor Vladimirescu și petrece cu lăutarii (29, p. 92). Este prima mențiune documentară despre cîntecul lăutarilor în Ploiești.

Ipsilanti pleacă cu grosul spre București dar Duca cu cîteva sute de eteriști rămîne în Ploiești, înlătură pe ispravnicii, pune biruri și face nemilos rechiziții. La 7 mai, eteriștii pleacă spre Nucet, unde, după cunoscuta luptă, începe dezastrul Eteriei.

În zilele următoare vin trupe turcești care fac „vînătoare de greci“ (2, p. 259...), jefuiesc orașul și rămîn în oraș și împrejurimi pînă în vara anului următor. (16, p. 221...).

În octombrie locuitorii încep să reorganizeze viața urbană. Ispravnicii își reiau locurile. Cîțiva negustori și meșteșugari încearcă să calce „învoiala pieții“. Dar cîrmuirea e tare; pedepsește și amendează pe cei ce se abat de la învoială. În oraș se restabilește ordinea, dar negoțul și meșteșugurile sînt stînjinite de nesiguranța drumurilor; haiduci, arnăuți dezertori, hoți, atacă satele și conacele (6, p. 81). Iarnă grea, poporul suferă.

În noiembrie 1822 este înscăunat Grigore Ghica, primul domn pămîntean. Este bătrîn dar înțelept; om nou, patriot și liberal (9, p. 35). Încurajează comerțul și desființează vama pentru cei ce vin și se duc la tîrgurile din Țara Românească și din Bulgaria (Sliven, Gabrovo, Tîrnovo...) (42).

Viața economică reînvie repede și se împiedică specula în piață. Domnia pedepsește pe brutarii din Ploiești care vindeau „cu lipsă la cîntar“ (36). Oamenii se înmulțesc și prin 1824—1825, parte din Țîrgșor se mută în Ploiești în mahalaua Sfinții Împărați (27, p. 41). Țigani, lăutari și meșteșugari se așează în număr mare lîngă răscrucea cu cinci drumuri și contribuie la clădirea bisericii Sf. Pantelimon. Popa Trăsnea și țîrgșorenii măresc biserica Sf. Haralambie, făcută din lemn (28) și înființează o nouă mahala în partea de sud-vest a orașului, dincolo de drumul Rudului.

În primăvara anului 1825 vine în Ploiești — trimis fiind din porunca domnului — un tînăr ce-și zicea „profesor de muzichie psaltică al școlii naționale“, Ioniță Stoicescu⁵. A învățat în noua școală a lui Macarie (20, p. 12...), muzichia după „sistima nouă“ în limba românească și a fost trimis „să lumineze podvigul cu cîntăreți destoinici“, știutori de vorbire și de scriere românească (44). El își face școală în încăperile bisericii Sf. Gheorghe și începe temeinic să pregătească cîntăreți și dascăli de românească pentru bisericile din Ploiești care, așa cum arată catagrafia din 1810, aveau preoți și cîntăreți „cam slabi la citire“ (15). Ioniță Stoicescu și-a continuat activitatea aceasta pînă în anul 1840 cînd școala sa încetase de a mai fi necesară. Ioniță Stoicescu, care fusese și logofețel, a devenit apărător la tribunalul județului. A fost și scriitor; a făcut însemnări personale și a scris o scurtă „Istorie a Ploieștilor“

⁵ Născut la Ploiești în 1801, decedat la 1889 (Viișoara).

(în 1880), descriind sumar orașul, așa cum l-a cunoscut el în 1825⁶. Importanță este enumerarea unor case mari din oraș și sumar descrierea stării lui edilitare în anul 1825. Se largesc prin aceasta cunoștințele despre dezvoltarea orașului în cei cincisprezece ani care trecuseră de la întocmirea catagrafiei; dar nu se precizează amplasamentul lor pe ulițe și aceasta face dificilă, uneori imposibilă, identificarea a ceea ce a mai rămas din ele. Cu ajutorul unor acte, prin investigații în unele genealogii de familii ploieștine și examinând la fața locului numeroase imobile vechi încă existente din orașul nostru, am putut identifica cea mai mare parte din aceste clădiri, construite înainte de 1825.

Ioniță Stoicescu arată că „piața principală avea mare largime“ (ea era situată în locul descris mai sus). Arată că în această piață se aflau în față prăvălii ale bogasierilor și băcanilor precum și „casa cu etaj a Pițureștilor“, dar mai în sus erau „maghernițe, șoproane cu patru furci învelite cu șovar“.

Î n m a h a l a u a S f i n ț i i V o e v o z i

Casa serdarului Barbu, neidentificată încă. Casa polcovnicului Dinu Măjaru, care era situată pe strada Nic. Bălcescu la începutul străzii Ștefan-cel-Mare; în locul ei s-a construit prin anii 1880 casa Georgescu-Carpătianu. Casa Hagi Prodan Căldăraru, care este cunoscuta casă muzeală de pe strada Democrației⁷.

Î n m a h a l a u a S f. G h e o r g h e

Casa lui Gheorghe Tudor Simigiu-Sîrbu era singura casă de zid din această mahala și „cuprindea și prăvălii de bogascrie“. S-a presupus că această casă, în care în martie 1821 a locuit câteva zile Alexandru Ipsilanti, erau ochiurile de prăvălii pe care le avea Gheorghe Tudor Simigiu-Sîrbu, în dosul cojocarilor cu fața spre ulița Plăieșilor (unde este azi librăria centrală). Clădirea a fost donată bisericii Sf. Gheorghe de către proprietarul ei, care era cititor la această biserică (20, p. 71) și a fost demolată prin anii 1880 când pe locul ei s-a construit Baia Municipală (18, p. 196). Această presupunere se bazează pe o notă făcută târziu (la 1940) în scriptele bisericii⁸.

⁶ Lucrarea (4) a fost reeditată și comentată de către N. Iorga (12)

⁷ Această casă a fost ridicată de meșteri locali dar nu este exclus să fi luat parte și străini, probabil aduși din Balcani, de unde venise și proprietarul ei Ivan Hagi-Prodan prin anii 1770–80. Remarcabilul „tavan de lemn bogat sculptat“ care „amintește frumoase modele de artă arabă“ (19, p. 83) constituie obiectul central de admirație al casei muzeale. Identificarea artiștilor și artei populare care le-au creat, nu a fost încă precizate. Dar iată o clarificare asupra provenienței ei: într-un ghid de artă decorativă și de arhitectură bulgară, se găsește imaginea unui tavan perfect identic, cu arătarea că astfel de tavane se făceau în orașul Trevno din Bulgaria (lingă Gabrovo și Sliven), unde trăiau și lucrau doi meșteri celebri, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Tavancle au și o legendă (13, p. 11).

⁸ Sînt motive să se creadă că această clădire din dosul cojocăriilor, nu era „casa mare“ pe care o numea I. Stoicescu „singura casă de zid din mahalaua Sf. Gheorghe“, ci era numai prăvălia de negoț a lui Gheorghe Tudor Simigiu. Locuința lui ar fi fost în realitate „casa Dobrescu“, actuala Casă memorială „I.L. Caragiale“, care, cu m afirmă T.T. Socolescu este o casă ridicată pe la începutul veacului trecut. Dacă am admite că „singura casă de zid din mahalaua Sf. Gheorghe, arătată de I. Stoicescu, ar fi casa cu prăvălii din „cojocari“, ar însemna să admi-

În mahalaua Sf. Nicolaie - Nou „Ispravnici“ (care este o parte din mahalaua Sf. Nicolaie-Vechi, separată de aceasta prin anii 1855—1860):

Casa polcovnicesei Tudorița și casa dumneaiei portăreasa Uța Slătineanu, care se aflau lângă eleșteu (în partea de nord a străzii Alexandru al II-lea, peste drum de Stadion): aceste două case au existat, după renovări repetate, pînă în anii 1920—25, cînd au fost dărîmate spre a se construi cartierul Zoe Scorțeanu. Casa paharnicului Boiarolu în care a funcționat ispravnicatul din vechi (înainte de 1820) și pînă în 1851 și care se afla pe locul pe care se găsește acum clădirea comandamentului Diviziei, a fost dărîmată cînd s-a construit această clădire în 1885.

Casa polconvicului Nae Bălăceanu se afla în același loc, lângă eleșteu, dar cu fața spre piața tîrgului vechi. Era o clădire mare, cu acoperiș înalt, cu curte interioară și cu o poartă boltită. A existat pînă prin anii 1905—1910, cînd a fost demolată pentru alinierea și lărgirea străzilor.

Î n m a h a l a u a P r e c i s t a

Casa lui Iordache Suslănescu (care a fost de mai multe ori ales cîrmuitor al orașului, „prezident al magistratului“) se afla pe ulița Sf. Nicolaie-Abagii (azi str. Mihai-Bravu), pe locul unde în 1900 s-a construit uzina electrică a orașului.

Casa lui Gheorghe Panait-Ceașu, fost mădular al sfatului tîrgului prin anii 1800—1820 se afla pe ulița Bunei Vestiri, acolo unde se află azi Muzeul republican al petrolului (fosta casă Teodor Ioan); casa era așezată pe un loc mare, pe care se aflau mai tîrziu (1840—1865) și magaziiile poștei cu remizele diligențelor, magazii care au fost reconstruite ca depozite de cereale și de coloniale și care mai există și azi pe strada Diligenței⁹.

Alte două case, a lui Nicolaie Dorobanțu și a lui Hagi Dimitrie, nu au putut fi încă identificate...

Inițiat Stoicescu mai arată că în 1825 exista și o piață nouă pe care o numește „cea mai mare“ și care era situată la ieșirea din ulița Cojocarilor, spre nord. Această nouă piață care în 1859 avea să devină „Piața Unirii“, ca piață principală, era largă și „mai la-ndemînă“ fiind mai aproape de drumurile ciobanilor și de țarcul oilor unde se făcea negoț de lînă. În această piață își făcuseră bolți bogasierii și negustorii de lipscănie, frații Ageamolu și frații Manciu; aceștia din urmă erau rude de-ale lui Tudor-Hagi-Tudorache, starostele cel mare al negustorilor din București, și făceau negoț cu Brașovul și Sibiu (18, p. 164). Unul din ciracii lor, ploieșteanu Ion Bănică, avea să devină (prin anii 1850—1870), reprezentantul negustorilor români din Lipsca și epitrop al capelei române din acest oraș [1 (a), și 1 (b), p. 8—10].

Exemplul dat de școala de la Sf. Gheorghe de a înlocui învățătura grecească cu cea românească și a scoate slujba grecească din biserici, este urmat

tem că acesta ar fi uitat de casa de zid, care există, și acum, cam la o sută de pași de biserică. Or, o casă mare din mahalaua Sf. Gheorghe nu ar fi putut scăpa ochiului lui I. Stoicescu, care trăia în curtea și era în slujba bisericii al cărei ctitor era Gheorghe Tudor Simigiu. Înclinăm pentru această a doua ipoteză, după care casa menționată de I. Stoicescu este așa numita „Casă Dobrescu“ în care este adăpostită secția muzeală închinată lui I.L. Caragiale.

⁹ Casa aceasta era mare și plină de nepoți și de nepoate dintre care una Elena Boteanu avea să devie o personalitate în muzică.

de preoții de la biserica Buna Vestire, care fac și ei o școală¹⁰. Pînă la înființarea școlii domnești (1832), aceste două școli au fost singurele din oraș unde se citea și se scria românește.

Viața urbană se dezvoltă repede. Între anii 1823 și 1826 se organizează poștele (22), se înlocuiește zalhanaua (18, p. 890); în 1827 se construiesc noi cazane de săpunari și de lumînărari (40), se vinde păcură pentru masalele din curțile ispravnicului și ale negustorilor (3).

Dar în aprilie 1828 începe războiul ruso-turc. Grigore Ghica părăsește domnia și pleacă din București. Rușii vin în Ploiești la începutul lunii mai, și aveau să rămînă aci pînă în 1834. Casele mari sînt ocupate de comandanți și de ofițeri. În iulie 1828 se declară epizootie, iar în mai 1829 ciumă. Se fac rechiziții de nutreț, de vite, de carne.

Gubernatorul rus Jeltuhin este dur și neînțelegător. Din cauza abuzurilor este înlocuit în 1829 cu guvernatorul Pavel Kiseleff (7, p. 50).

În septembrie 1829 se încheie pacea la Adrianopol. Rusia devine putere protectoare. Trupele rusești rămîn să ocupe Principatele pînă ce Poarta va fi plătit despăgubirile de război.

În toamna anului 1829, la nordul orașului, dincolo de apa Dîmbului, se așează bulgarii fugiți din orașul Sliven, în care turcii începuseră prigoana contra creștinilor care se arătaseră prietenoși cu rușii. Aci, cu învoirea divanurilor și pe pămînturi cumpărate pe moșia Bereasca a baronului Sachelarie, 320 familii (1592 suflete) venite cu căruțe, cu vite, cu calabalic și chiar cu coarde de viță și de smochini, întemeiază un oraș după tipicul balcanic. În 1834 aveau să aibă case așezate în jurul unei pieți cu străzi drepte și paralele, cu biserica mare în mijlocul pieții, cu iaz de moară, cu vii și cu mulți meșteșugari. Țineau tîrg săptămînal și aveau școala lor (27, p. 72). Relațiile cu ploieștenii erau foarte bune, ceea ce avea să ducă, după 50—60 ani, la o completă contopire a silvenilor cu populația ploieșteană.

Și în Ploiești viața reînvie dar cu greutate; apare o legiuire nouă.

4. Regulamentul Organic la Ploiești.

Ordinea în oraș trebuie mai sever observată, pentru ca viața și avutul orașenilor să nu mai fie primejduite, și de aceea Comandamentul rus și divanurile dau numeroase pitace pentru îndemnuri la liniște și la supunere față de legi. Este încurajată ridicarea de case, dar cu respectarea locului. Și au început orașenii să clădească, mai cu seamă pe locurile de către vest și nord ale orașului. Gheorghe Boldescu, Clucerul, cel care cu cîțiva ani mai înainte clădise în marginea pieții de sus Hanul Boldescu, (acolo unde se află azi restaurantul și grădina Prahova), începe clădirea unui spital cu 40 de paturi „pe grădina pe care cu grijă și prevedere“ o cumpărase între Dîmbu și drumul Vălenilor (11, p 94... 107).

Iordache Cantacuzino, boierul cu moșii la Florești și Filipești, construiește pentru fiul său Grigore Cantacuzino, nou alesul deputat al județului Prahova (11, p. 110 ...) o pereche de case cu acareturi în mahalaua Sf. Voievozi (34, fig. anexă).

¹⁰ La această din urmă școală a „deprins buchile“ Athanasie Verzianu, maestrul de muzică, care va înființa corul ceremonial în 1880.

În iunie 1831 apare o nouă boală: holera. Mulți ploieșteni au căzut pradă acestei boli, dar mijloace de combatere erau acum mai multe și mai potrivite decît pe vremea ciumii lui Caragea. Viața merge înainte.

În iulie 1831 intră în vigoare noua lege de organizare a statului: Regulamentul Organic. La 1 octombrie ia ființă noul organ de cîrmuire al orașului, „Maghistratul orașului“, compus din: un președinte, un casier, doi mădulari, un secretar și un vătaf, ajutat de „Sfatul orășenesc“, compus din mădulari ai sfatului, aleși cîte patru de fiecare mahalala. Primul „președinte“ a fost în 1831 Ion Rahtivan.

Regulamentul fixează drepturile pe care le au cetățenii, obligațiile de zeciuială și de acsizuri). Măsurile de ordine au fost acceptate de bunăvoie de ploieșteni, pentru că ele înlăturau definitiv pretențiile de conducere a treburilor cetățenești și de supraveghere a încasării, care pînă acum în 1831 le manifestase Costache Caragea, care tot se mai considera a fi stăpînul moșiei orașului. (18, p. 892). Ploieștenii au intrat în drepturile lor, iar Maghistratul a preluat administrarea întregului teritoriu al moșiei orașului, așa cum fusese orînduită de hrisovul lui Mihai Viteazu ¹¹.

Dar cu o anumită măsură fiscală, sortită să sprijine dezvoltarea edilitară, nu au fost ploieștenii de acord: „acsizul de meremetisire cu cisluire între mahalagii, după suma de stînjeni ce avea fiecare în uliță,“ cu alte cuvinte taxă pentru fațada casei și a curții. Ploieștenii au murmurat la 2 noiembrie 1831, cînd măsurătorii însoțiți de dorobanți au început să umble din casă în casă și să măsoare cu sforile cu peceti lungimea fațadelor, și au încercat să se împotrivescă. Dar deoarece acțiunea s-a continuat și pe alte străzi, „mahalagii din Sfinții Împărați“, îndemnați de Ivașcu Sprinceană Albă și de Florea Tîrșă (aceiași din turburările din 1820), au dezarmat pe dorobanți și au bătut pe măsurători (18, p. 38 și 76).

Gîlceava s-a întins repede printre acești numeroși proprietari de case mici, dar cu grădini întinse, și așa numita „daraveră cu sforile“ avea să se stingă de-abia peste un an. Maghistratul a fost tare, astfel încît a trebuit ca ploieștenii să se obișnuiască cu gîndul că orașul din 1832 trebuie să fie altceva, decît tîrgul cu nouă mahalale sărace din 1810.

În oraș activitatea este vie. Meșteșugarii și negustorii devin patentari și au starosti. Negoțurile cu lînă și brînză, cu vite și pește, cu băcănii și lipscănii, meșteșugurile cu lemn, fier și aramă, cu piei și țesuturi, devin „negoțuri și meșteșuguri de breaslă“ (adică specialități) și fiecare dintre aceste ramuri își face vad în anumite mahalale ¹². Se face negoț cu Brașovul, cu Sibiu și cu Lipsca, și carele mari cu coviltir, trecînd pe la starostele cezaro-crăiesc Carcalechi din Cîmpina, iau drumul Ardealului.

Și în Ploiești era un staroste-agenț cezaro-crăiesc, adică un funcționar consular care supraveghea mișcarea sudiților austrieci în majoritate mocani seceleni și brăneni, care-și mînau turmele prin Ploiești pe ancestralul drum al Oilor, de la munte la baltă și de la baltă la munte. „K. K. AGENTIE-

¹¹ Pretenții asupra moșiei ploieștenilor s-au mai manifestat chiar după 1900 de către unii membri ai familiei Bărcănescu, descendenți din Elenca, fiica lui Costache Caragea.

¹² Vezi harta cea mare 1810 și 1830-40: în deosebi în piața de sus și în mahalalele din nord-vest.

STAROSTIE ZU PLOYEST“ exista dinainte de 1813 (8, p. 83...) pentru a controla mișcarea turmelor venind din Ardeal (7, p. 195). În 1832—1870 biroul acestei Starostii-Aghenții era instalat lângă țarcul oilor (fosta grădină Pistol), pe ulița care azi este strada Ion Maiorescu.

În piață se deschid hanuri pentru călătorii străini; la aceste hanuri trag căruțele de poștă. Cu un astfel de vehicul va fi călătorit către București în 1831 și acel francez J. A. Vaillant, care va fi unul din fondatorii „Colegiului intern de la Sf. Sava“ din București, care ne va iubi mult și va scrie o frumoasă carte „La Romanie“. Despre Ploiești scria că este „un sat mare“ (25, p. 229).

Într-adevăr, în 1831 orașul nu este curat și nici frumos, dar maghistratul și locuitorii se silesc să-l facă să fie. În piață se pune caldarîm de piatră de rîu, pe o parte din drumul Bucureștilor. În toamna anului 1832, Maghistratul, care se afla adăpostit într-un han (unde nu știm încă), se mută într-o „casă mare“ lângă piață („tîrgul de afară“).

În același an ia ființă școala domnească. Învățătorul Gheorghe Mălu-reanu, elev a lui Eufrosin Poteca și Petrache Poenaru, trimis de Eforia Scolilor, vine la Ploiești al 8 februarie 1831 ca să înceapă cursurile. Maghistratul închiriasse o casă pentru școală, dar aceasta era ocupată de „muzicanții oștilor militare“ (române) (18, p. 697). Cursurile încep de-abia de 28 aprilie în casa lui Chir Politimos (neidentificată) din mahalaua Sfinților Voievozi; în 1833 școala avea 100 de elevi.

În 1834 casa lui Politimos devine neîncăpătoare pentru școală și aceasta se mută în casa mare din mahalaua Sfinților Voievozi a lui chir Dumitru Grecu-Hagiul, acela care în 1810, împreună cu alți cetățeni, înfruntase amenințările și prigoana lui Caragea. Unde este situată casa lui? Desenul care întovărășește actul de închiriere încheiat cu Maghistratul este vag și fără indicarea amplasamentului casei în care s-a mutat școala (33). Examinînd un număr mare de clădiri din cuprinsul fostei mahalale Sf. Voievozi, am putut-o identifica; este actuala casă de pe str. Ștefan-cel-Mare nr. 22, peste drum de biserică¹³.

Școala a funcționat aci pînă în 1837, cînd s-a mutat, împreună cu Maghistratul și cu „polițieneasca temniță“, în „casele mici“ ale lui Iordache Cantacuzino, care au fost cumpărate de comună. După schița atașată contractului (34), am putut identifica și localiza „casele mici“ ca fiind complexul de locuințe și anexe, care se găsesc între actualele străzi N. Bălcescu, Democrației și Karl Marx. Pe acest spațiu se găseau: Casa boierească, în care a fost adăpostit Maghistratul pînă în anul 1846 și care este azi casa colonelului Oprescu; a c a r e t u r i l e devenite azi magazine diverse, și a t e n a s e l e cu c a s a î n g r i j i t o r u l u i, care au fost din 1837 și pînă în 1905 „Școala domnească nr. 1“. În anul 1905, școala veche, în care au învățat peste 65 serii de copii printre care și Ion Luca Caragiale, a fost dărîmată și în 1907 s-a construit clădirea cu etaj a școlii nr. 1¹⁴

¹³ Casa aceasta a trecut prin dotarea fiicei lui Hagi Dimitrie în posesia bătrînului Costea Nasopol, ai cărui moștenitori au stăpînit-o pînă în 1950. Casa a fost reconstruită pe aceeași fundație în 1895.

¹⁴ Etajul a fost dărîmat de cutremurul din noiembrie 1940. Aci funcționează Școala sportivă.

În aprilie 1834, guvernatorul Paul Kiseleff părăsește Principatele iar, în iulie pleacă și ultimele trupe de ocupație.

Între timp, la 19 mai, a fost investit la Constantinopol, noul domnitor Alexandru Ghica, primul domnitor care a părăsit caftanul pentru a îmbrăca redingota (10, p. 30...). Nu este numai o schimbare vestimentară ci, în primul rând, o schimbare de drum în politică, în orientarea socială și în viața urbană. Este vremea în care furieriștii Bălăceanu și Diamant trăiau prima existență experimentală socialistă în falansterul de la Scăieni. Este vremea în care cîrmuitor de județ este Scarlat Bărcănescu, elevul lui Gheorghe Lazăr la Brașov și la București, iar prezident al Maghistratului este Iordache Suslănescu, om cult și cu vederi largi.

Toate aceste schimbări aveau să se resimtă și în viața urbană. Se taie străzi noi și se așează fugiții din Ardeal în mahalele Sf. Ion și Sf. Vasile, care acum se înfiripă, și unde se începe construirea bisericilor cu același nume (18, p. 152...).

În 1835, așa cum cere legea nouă a abatoarelor comunale, se reorganizează vechea zalhana (37), al cărei proprietar nu mai este Caragea, care era un fanariot hrăpăreț, ci Scarlat Bărcănescu, care este un bun gospodar. În 1837 se reorganizează poșta cu curse zilnice spre Tîrgoviște, București și Buzău (18, p. 635); orașul are 17 biserici; se aduc noi învățători. În aprilie 1838, căpetenia bulgarilor din Silvna nouă, împreună cu preotul și învățătorul lor, cer Maghistratului să-i primească în oraș deoarece fiind prizoniți, urmăriți pentru dări închipuite și uneori bătute de boierul Sachelarie, care nu voia să-i considere orașeni „liberi“, ci țărani iobagi, ei sînt hotărîți să desființeze orașul nou și să intre „în Ploiești“ (27, p. 70). Cu aprobarea Domnitorului, Maghistratul încuviințează această strămutare. Silvnenii sparg tirgul, iau cu ei tot ce se putea lua și se mută în oraș: bogătanii în mahalele Sf. Împărați, Sf. Ion și Sf. Gheorghe, iar cei săraci fac o mahala a lor care avea să devină Piața sîrbească (27, p. 71).

Domnul vine des la Ploiești și are multă prietenie pentru Gh. Boldescu, pe care-l sprijină cu bani pentru a putea termina lucrările de mărire și renovare a „Spitalului central“; acesta va fi dat folosinței în 1843, fiind înzestrat cu venituri permanente (11, p. 105...).

Orașul are acum o piață mare curată și pietruită și case frumoșele în grădini și livezi. În 1840, J. A. Vaillant în trecăt spre Comarnic, unde a făcut o excursie în Bucegi, scrie „de cînd nu l-am mai văzut (orașul) l-am găsit într-un progres deosebit. Populația sa de 10.000 suflete, construcțiile noi, caldarîmul său în curs de construcție, piața publică, care în Valahia este ea însăși un oraș, m-a făcut să mă îndoiesc că acesta este *marele sat* în care poposisem cu 8 ani în „urmă“ (25, p. 230).

În 1840 încep pregătirile de o parte și de alta a munților pentru deschiderea drumului Predealului; „negustorii corporați“ din Ploiești fac jalbă la domnie ca proiectul ce se face pentru întocmirea poștelor să nu lase Ploieștii în afara drumului Brașovului (27, p. 64). În 1842 funcționează poșta scrisorilor cu o agenție de poștă (26).

Dar politica prea liberală și prea europeană a domnitorului displace celor două puteri, suzerană și protectoare; domnitorul simte dezaprobarea acestora și abdică. La 24 octombrie părăsește domnia și pleacă la Viena.

La trecerea prin Ploiești (14) este întâmpinat de Sfat și de mulțime de popor care îi arată regretul de a-l pierde ¹⁶.

La 1 ianuarie 1843 Țara Românească are un nou domnitor, pe Gheorghe Bibescu, un domn care va veni des la Ploiești, pentru că va trece adesea spre conacul său de la Posada.

Această nouă domnie începe rău pentru ploieșteni. În noaptea de 24 martie 1843 arde tot târgul de sus și o parte din mahalaua Sf. Împărați. Domnul inițiază o listă de subscripție „pentru unul din cele mai comersante (orașe) ale Prințipatului“ (30, VII, p. 105 și 31, p. 120) Din toată țara sosesc ajutoare materiale și bani; se strâng 33.000 lei, care se împart sinistraților. (35, XII, p. 117 și XIV, p. 335). Se începe în grabă reconstrucția și se refac prăvăliile și unele din clădirile de locuit. Dar... prea în grabă și fără plan. Pentru că se construiește oricum și oriunde, domnitorul în persoană vine adesea la Ploiești și dispune: să se fixeze limitele orașului și să se întocmească un plan de sistematizare. (27, p. 73 și 39, VIII p., 265). În cadrul acestei acțiuni Maghistratul tocmește pe Teodor Palladi inginerul, elev al lui Gheorghe Lazăr, să facă planul orașului (18, p. 605).

Lucrările de hotărnicie încep în 1847 și se continuă cu greutate din partea atât a locuitorilor care-și, aminteau de „daravera cu sforile“ și nu iubeau măsurătorile de hotărnicie, cât și din partea dumneaiei cocoana Elenca Bărcăneasca care, ca și tatăl ei „beizadé Costachi Caragea“, voia să fie stăpînă totuși pe moșia Ploieștilor, și nu lasă pe hotarnici să intre pe o parte din terenuri ca să măsoare și să planimetreze partea de miază-zi a moșiei orașului (22, p. 37). Lucrările au fost împiedicate și de revoluția din 1848, așa că lucrarea lui Palladi intitulată „Plan topografic al moșii slobodă a orașului Ploiești“ (18, p. 606 și 8, 92—3) a fost încheiată de-abia în august 1852. Acesta este primul plan hotarnic detaliat al orașului care are în partea de miază-zi o mare pată albă, datorită cauzelor sus arătate. Dar pînă la întocmirea planului Palladi, din poruncă domnească, Maghistratul, al cărui președinte era acum destoinicul Gheorghe Boldescu, ia măsuri edilitare deosebit de importante pentru dezvoltarea viitoare a orașului. Se vor asana băltoacele de pe drumul Oilor și se va face un obor lîngă țarcuri (acolo unde sînt azi Halele și Palatul Culturii); se va muta piața centrală din locul numit „tîrgul de afară“ în locul numit „piața cea de sus“; se vor muta Ocîrmuirea (fostul isprăvnicat, din casa lui Boiarolu, din mahalaua Sf. Nicolaie), Maghistratul (din casa lui Iordachi Cantacuzino) și tribunalul, în hanul mare al lui Hagi Petre Buzilă (18, p. 183 și 519) din piața de sus; se va construi un local mareț pentru Maghistrat, în care scop a fost tocmit arhitectul neamț Karl Hartel, ca să facă planurile de încăperi pentru tulumbagii cu magazii pentru „uștrumentul de foc“, clădire care urma să fie amplasată pe ulița Franțeză, peste drum de locurile lui Baldovin.

Planurile au fost întocmite pînă în 1847 dar aplicarea lor, după substanțiale modificări, s-a realizat de-abia în 1868 (18, p. 188).

Lucrările de reconstrucție mergeau încet și Domnul vine în primăvara anului 1845 să vadă cum se face drumul spre Predeal. Nemulțumit că a găsit

¹⁶ El va veni mai tirziu la Ploiești în 1857—58, atunci cînd era caimacam și în taină va sprijini partida unionistă în frunte cu C.T. Grigorescu.

drumurile și podurile „în cea mai ticăloasă stare”. Gheorghe Bibescu, de felul lui un bun gospodar, profund nemulțumit, destituie pe ocîrmuitorul județului Krețulescu și pedepsește cu arest pe directorul poștelor Tache Zisu (39, p. 291). Între timp, atît pe partea ardelenescă cît și pe cea românească se lucra la deschiderea șoselei Timișului, peste munți. În anul următor, fără ca lucrarea să fie încheiată, încep poștalioanele și diligențele lui Koerner din Brașov să circule între Brașov și Giurgiu (32, p. 385). „Carul iute” parcurge distanța de la Brașov pînă la „vaporul austriac” în trei zile, dar nu trecea prin Ploiești (24, p. 383). Locuitorii au intervenit energic ca să nu se lase orașul în afara drumului și din toamna anului 1847, brașovencele se opreau marșea și vinerea seara la noul han construit lîngă „piața de sus” numit „Hotel de Bucarest”¹⁶ (18, p. 183). Este un fapt minor în aparență, dar cu o deosebită semnificație în fond. După mai multe secole de legătură cu orientul, cu Asia misterioasă, cu Înalta Poartă, cu Turcia, țara vizirilor avizi de pungi, de unde veneau căftăniții intriganți, aducînd cu ei domni veroși și maziliri crude, se deschidea deodată o nouă poartă, dar de data aceasta spre Europa, de unde a început să vină lumina revoluției franceze cu promițătoarele ei urmări. Pe această nouă poartă, Ploieștii au primit un nou flux de românism cu mocanii veniți cu oile; cu negoț de brașovenie; cu cărțile inteligenței ardelenice de la Coresi, la Șincai și la Bănuțiu; cu dascălii luminați și patrioți, care ca și la București și la Craiova, și la Galați, au adus și la Ploiești învățătura și pedagogia modernă în acea vreme. Numeroși profesori și învățători vin din Ardeal și din Craiova, unde tot de la ardeleni au învățat carte, și încep acea acțiune de luminare, care va face ca Ploieștii să aibă după București, cea dintîi școală normală din țară. Deschiderea drumului către Brașov este un moment important în istoria poporului român, și el deschide pentru orașul Ploiești un nou capitol în viața urbană.

Din expunerea evoluției urbanismului în orașul Ploiești și anume a elementelor sale fundamentale, edilitatea, economia, industria și cultura, înțelegem că, în mai puțin de o jumătate de secol, din 2016 tîrgoveți obidiți de „duhul hrisoavelor fanariote”, faptele au făcut douăzeci de mii de cetățeni întreprinzători și pregătiți pentru revoluția din 1848, pentru războaiele naționale din 1877 și 1916 și pentru celelalte revoluții care avcau să urmeze, care constituie fiecare cîte un capitol glorios din istoria României.

DOCUMENTARE

I. Cărți și periodice.

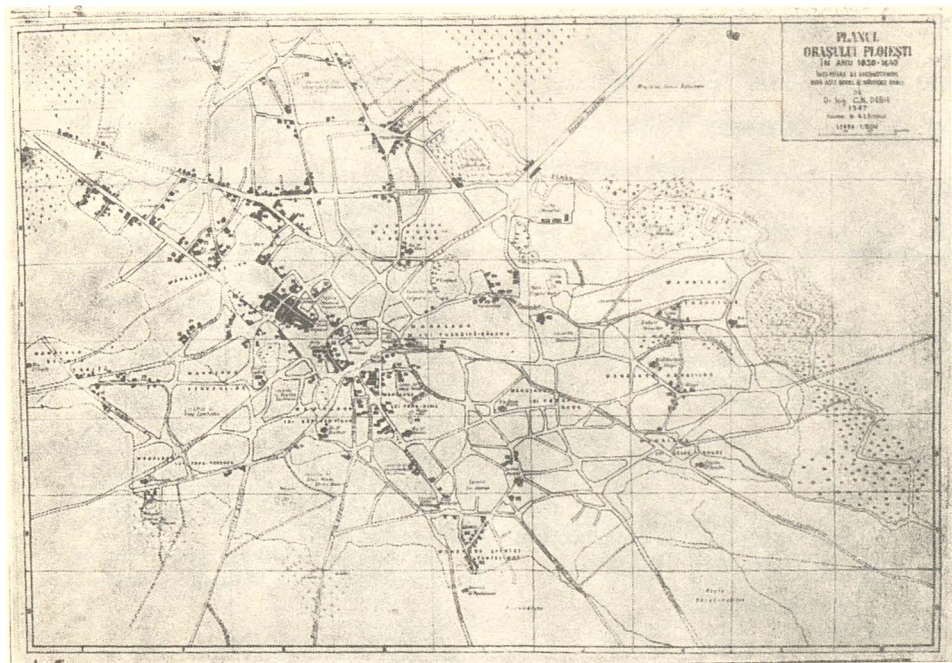
1. ANGELESCU I. Nicolae, *Negustorii de odinioară. Tudor Hagi-Tudorache (a) și Gheorghe Coemgiopolu (b)*. — București, 1931.
2. ARICESCU C.D., *Istoria revoluțiunii române 1821*. Craiova, 1874.
3. BONCU Constantin, *Istoria petrolului românesc*. Contribuții. Manuscris în curs de publicare.
4. BUDESCU R. Alexandru, Ploieștii. *Documentări*, Vol. I., București, Göbl Fii, 1934.
5. DARZEANU Ioan, *Cronica revoluției din 1821*. București, 1921.
6. EMINET Rolland, *Din istoria drumurilor*. București, 1957.
7. FILITTI C. Ioan, *Principatele române de la 1828 la 1834*. București, 1934.

¹⁶ Ulterior „Hotel Moldavia”, demolat în 1968.

8. GHELASSE I. Ioan, *Mocanii. Importanța și evoluția lor social-economică în România*. București, 1944.
9. GHICA Ioan, *Scrisori*. Ed. Cultura Românească, București, 1940.
10. GRIGORESCU Dan, *Trei pictori de la 1848*. București, 1967.
11. IENNESCU C., *Reclădirea spitalului Boldescu de Eforia spitalelor civile*. Ploiești, 1893.
12. IORGA Nicolae, *Un povestitor ploieștean despre București și Ploiești*. Văleni-de-Munte, 1928.
13. KARASTOJANOFF B. și PASKOFF G., *Durch das romantische alle Bulgarien*. 1934.
14. LACUSTEANU Grigore, Colonel, *Amintiri*. Rev. Fund. Reg., I (1934) nr. 1—7.
15. MOISESCU I. Gheorghe, Diaconul, *Catagrafia bisericilor și Preoților din Ploiești la anul 1810*. Rev. „Cunoașterea Prahovei”. An I (1939), p. 88.
16. NEACȘU I. Ioan, *Haiducia în Țara Românească între anii 1822 și 1828*. Studii și articole de istorie, XI, 1968.
17. PAVLOV Petru, Monahul, *Lăcășuri sfinte din județul Prahova*. București, 1930..
18. SEVASTOS M., *Monografia orașului Ploiești*. București, 1937.
19. SOCOLESCU T. Toma, *Casa lui Hagi-Prodan din Ploiești*. Bul. Com. Mon. Ist., IX (1916).
20. STOICESCU Ioan, *Schitze din istoria patriei*. Ploiești, 1880.
21. SULZER F.L., *Geschichte des transalpinischen Daciens*. — Wien, 1781, Vol. I. p. 311...
22. TEBEICA Valeriu, *Primele mărci poștale românești*. București, 1962.
23. URECHEA V.A., *Istoria românilor*. București, 1896.
24. URZICEANU K., *Carul iule*. Gazeta Transilvaniei, XI (1848).
25. VAILLANT J.A., *La Roumanie*. Paris, 1844, Vol. III.
26. ZAGORIȚ Gheorghe, *Din trecutul Ploieștilor*. Ploiești, 1914.
27. ZAGORIȚ Gheorghe, *Tîrguri și orașe între Buzău, Tîrgoviște și București*. București, 1915.
28. ZAGORIȚ Gheorghe, *Contribuțiuni la istoria orașului Ploiești*. Rev. România Viitoare, I (1914), nr. 8.
29. ZILOT-ROMANUL, *Jalnica cîntare*. Rev. Ist. Arh. Filol., VI (1891).
30. * * * *Informații*, Ziarul „Vestitorul Rom.” VII (1843) și VIII (1844).
31. * * * *Informații*. Ziarul „Albina Română”, XV (1843).
32. * * * *Știri*. „Gazeta Transilvaniei”, X (1847)

II. Scrisori și acte.

33. Act de închiriere. Arh. St. Buc., Dos., 6710/1837, M.I., f. 44.
34. Act de vânzare. Arh. St. Buc., Dos. 6072/1838.
35. Apel al Domnitorului. Bul. G.A., XII (1843) și XIV (1845).
36. Boierii către Domnitor. Arh. St. Buc., Ms. 113; f. 218; (Doc. Ec. T.R. 1800—1850).
37. Catagrafia zăhnanalelor din județe. Doc. Ec. T.R. 1800—1850; II, p. 755.
38. Însemnare. Arh. St. Buc., Adm. nr. arh. 1021/1828, f. 43; (Doc. Ec. T.R. 1800—1850).
39. Ordin al Domnitorului. Bul. G.A., XVI (1845), nr. 74.
40. Plîngerea săpunarilor. Arh. St. Buc., Ms. 120, f. 140; (Doc. Ec. T.R. 1800—1850).
41. Poruncă către ispravnici. Arh. St. Buc., Adm. vechi, 2370/1813, f. 36.
42. Poruncă către ispravnici. Arh. St. Buc., Ms. 105; f. 115; (Doc. Ec. T.R. 1800—1850).
43. Scrisoare. Arh. St. Buc., Adm. vechi, 2359/1811.
44. Scrisoare. Arh. St. Ploiești. — Fd. Prim. Ploiești. Dos. 36/1836.

PLANȘA A II-A PLANUL ORAȘULUI PLOIEȘTI ÎN ANII 1830—1840

E-4

1. Casa lui Popa Ioachim de la biserica Sft. Vasile.
2. Case și tețgele de plăpumari și linari.
3. Casele lui Anghel Meșteru.
4. Cîrciuma cu dulap a lui Ivanciu.

E-5

5. Casele și oboarele cirezarilor.
6. Case de măcelari și săpunari.
7. Foale de fierari.
8. Căldărarii și casa lui Vasile Ghiorghiu Polițaiu.

E-7

9. Han.
10. Casele lui Alexe Manca Pescaru
11. Casele lui Pîrvu Tănase Pescaru.
12. Scaunele pescarilor.

F-3

13. Povarna.
14. Hanul de la povarnă.

F-4

15. Casele tîmplarilor.

F-5

16. Casa lui Canciu sint Stoian.
17. Casa aghentului cezaro-crăiesc.
18. Casa și prăvălia lui Vasile Petcu Roșu Cavafu.
19. Han
20. Casele lui chir Filip Demetriadis.
21. Casele lui Hagi Curti-Ulieru
22. Han.
23. Casele parohiei Sft. Ion.
24. Casele lui Tane-Atanase (Tănescu).
25. Casele mari ale lui chir Panaiot Filitis.

F-6

26. Han.
27. Sinagoga și cimitirul ovreiesc.
28. Răchierii.

F-7

29. Casele sîrbilor din Sfinta-Troiță.
30. Casele lui Nicolae Tănase sîn Pîrvu.
31. Casele lui Popa Trăsnea.

G-3

32. Covrigarii.
33. Binalele pentru Spitalul Boldescului, Cluceru.
34. Cazarma călărașilor.

G-4

35. Case de fierari și potcovari.
36. Cîrciumi.

G-5

37. Han.
38. Tijhelele de boiangii.
39. Căruțași și rotarii.
40. Han.
41. Dăracele.
42. Hanul și brutăria lui Stan Marin Stirbu.
43. Brinzari.
44. Casa și roțile lui Ilie Luminăraru.
45. Casa lui Ion Petre Boiangiu.
46. Han.
47. Tejghelele orzarilor.
48. Brinzari.

G-6

49. Prăvăliile pescarilor.
50. Hanul Boldescului-Cluceru.
51. Bolți de brașoveni.
52. Casa lui Ion Bănică.
53. Șoproanele potcovarilor.
54. Bolțile bogasierilor.
55. Prăvăliile curelarilor și șelarilor.
56. Hanul lui Dumitru Buzilă.
57. Prăvălii de cizmari și pantofari.
58. Arastaua cavafilor
59. Cafeneaua lui Iliă Mincu.
60. Prăvălii de croitori și ceaprazari.
61. Bolți.
62. Casa lui Ghiță Hagi Anton Băcanu.
63. Han și prăvălii
64. Casele și prăvăliile lui Mihai Teodoru Starostea.

G-7

65. Hanul lui Nicola, și mai apoi al lui Ioniță Țărcădău.
66. Casele lui Raičiu Grablev.
67. Prăvălii de cîrnățari și cuptoare de simigii.
68. Prăvălii de găitănari și cojocari.
69. Casa lui Gheorghe Tudor Sirbu Simigiu.
70. Casa preotului de la „Sfinții Împărați“.

G-8

71. Casa lui Ioniță Stoicescu Logofețelu.

H-3

72. Bordeie țigănești de lăutari și cărămidari.
73. Hanul lui Velicu, mai apoi al lui Kiturugă.
74. Casa lui Naum Zidaru.
75. Case și tejghele de slivneni.
76. Simigii și brutari.
77. Ovrei vinari.
78. Casa preotului de la „Sfînta Vineri“.

H-6

79. Casele lui Văleanu.
80. Dugheana lui Aron Argintaru.
81. Cofetăria și casa lui Mihai Mehedințeanu.
82. Tejghelele de zarafi și argintari.
83. Cafenea și bolți de marchitanie.

H-7

84. Boiangerie.
85. Prăvălia lui Hagi Vasile Băcanu, ginerele lui Gheorghe Tudor Simigiu.
86. Plăcintăria lui chir Dimitrie Grecu.
87. Hanul lui Trică Prundaru.
88. Cofetăria fraților Niculiță și Vergu Pițurcă.
89. Case de țigani (Telegeasca, Dima și alții).
90. Casa lui Hristea Cojocaru.
91. Casa preoților de la „Maica Precista“.
92. Casa lui Tudorache Cizmaru.
93. Casele lui Iancu Filiiu.
94. Casa și livada lui Pandelescu Stirbu.
95. Casele și șoproanele lui Gheorghe Panait Ceaușu.
96. Prăvălii.
97. Casa Magistratului.
98. Prăvălia lui Olteanu.
99. Școala Domnească (casa mică a lui Iordache Cantacuzino).
100. Prăvălia lui Costache Cojocaru.
101. Pivnița și casa lui Petcu-Oprea Răchierul.
102. Casele și curtea lui Șfetcu Căldăraru.
103. Casa lui Ivan Hagi Prodan Căldăraru.
104. Casa lui Ghiță Măjaru.
105. Casele lui Apostol.
106. Casa lui Dinu Vieru.
107. Han.

H-8

- 108. Casa lui Hagi Matache Slăvcescu.
- 109. Casele lui chir Dimitrie Grecu.
- 110. Locul pentru poșta nouă.
- 111. Casele lui Stan-Marin Brutaru.
- 112. Hanul Dracului.

I-4

- 113. Casele și grădina Lipănescului.

I-6

- 114. Casa Dumneaei Tudorița Polcovniceasa.
- 115. Casele lui Naie Bălăceanu.
- 116. Casele Dumneaei Uța Slătineanca.
- 117. Biserica dărăpănată de peste drum de ispravnici.
- 118. Casele lui Boiarolu Paharnicul unde era isprăvnicatul.

119. Casele boierului mare Nicolae Suslănescu.

I.-8

- 120. Tejghele și prăvălii.
- 121. Han.
- 123. Casele țiganilor lăutari.

J-6

- 124. Ruina caselor vechi ale Moruzeștilor.
- 125. Casa nouă a Moruzoaiei.

J-8

- 122. Casa Crivețeanu

K-6

- 126. Casele tabacilor.

K-7

- 127. Casele abagiilor.

MUZEUL DE ISTORIE

JUD. PRAHOVA

INVENTAR, Nr. 10838

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918“

Lel 1